

TARİHİ VE KÜLTÜREL FARKINDALIK (NİĞDE'NİN TARİH VE KÜLTÜR KARINCALARI-2 PROJESİ ÖRNEĞİ)*

HISTORICAL AND CULTURAL AWARENESS (NİĞDE'S HISTORY AND CULTURE ANTS-2 PROJECT EXAMPLE)

Eser KAHRAMAN

Akşemseddin Bilim Ve Sanat Merkezi

E-mail: kahramaneser@gmail.com

Ahmet KILIÇ

Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi

E-mail: ahmetkiloc51@hotmail.com

Cüneyt AKYOL

Akşemseddin Bilim Ve Sanat Merkezi

E-mail: cakyol51@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: Tarih, kültür, bilinç, farkındalık, Niğde.</p>	<p>Bu çalışmanın amacı, devlet ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı farkındalık düzeylerinin artırılması, koruma bilinci geliştirmesi, yaşadıkları çevredeki tarihi yapıları daha iyi tanımaları, kentlerindeki tarihi mekânları yerinde görüp farkındalık oluşturmak ve tarih-mekân ilişkisi kurmalarını sağlamaktır. Projenin hedef kitlesi, 2017-2018 eğitim öğretim yılında devlet okullarında eğitim gören ortaokul öğrencileridir. Öğrencilerin proje başlangıcında hazır bulunuşluklarını, Niğde'nin tarihi ve kültürel eserlerine dair bilgilerini ölçmek amacıyla ön test; projenin sonunda öğrencilere projeden edindikleri bilgileri ölçmeye yönelik son test uygulanmıştır. Ayrıca "Gün Sonu Değerlendirme" etkinlikleri ve bilim günleriyle öğrenciler projeyi değerlendirmişlerdir. Elde edilen veriler ışığında; öğrencilerin Niğde şehrinin tarihi ve kültürel eserlerine, coğrafi ve beşeri özelliklerine ilişkin bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının olumlu şekilde arttığı; gezerek, görerek, öğrenmekten keyif aldıkları, bu sayede sanat, tarih, kültür, alanlarına yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirdikleri, sahip oldukları tarihi eser ve kültür varlıklarını korumaları-kollamalarına yönelik olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür.</p>
<p>DOI: 10.26809/joa.2018548679</p>	

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Keywords: History, culture, consciousness, awareness, Niğde.</p>	<p>The aim of this study is to increase the awareness of the students in public secondary schools against historical places and cultural artifacts, to develop awareness of conservation, to better understand the historical structures in the environment they live in, to create awareness about the historical places in their cities and to establish a history-space relationship. The target group of the project is the secondary school students studying in public schools in the 2017-2018 academic year. Pre-test to measure the students' readiness at the beginning of the project and their knowledge on the historical and cultural works of Niğde; At the end of the project, the final test was applied to the students to measure the information obtained from the project. Moreover, the students evaluated the</p>

*Bu çalışma 13-15 Aralık 2018 tarihlerinde Çanakkale/TÜRKİYE'de gerçekleşen "2. Uluslararası Rating Academy Kongresi: Farkındalık" temalı kongrede sunulmuş aynı isimli bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

DOI:

10.26809/joa.2018548679

project with ler End of Day Assessment enc activities and science diaries. In the light of the data obtained; that students' level of knowledge and awareness about the historical and cultural works, geographic and human characteristics of Niğde city increased positively; they enjoyed a positive attitude towards art, history, culture and their fields, and developed a positive attitude towards the preservation of historical monuments and cultural assets.

1. GİRİŞ

Öğretmenler Sosyal bilgiler dersi ile hayatın gerçeklerini öğrencilere kazandırmaya çalışırlar. Aktif katılım yoluyla öğrenciler bu dersle doğru kararlar veren ve sorumlu vatandaşlar olmayı, ayrıca bağımsız öğrenen ve düşünürler olmayı öğrenirler. Öğrenciler Sosyal bilgileri oluşturan her bir sosyal bilim disiplinleri hakkında bilgi ve beceriler edinerek kendi sosyal dünyalarını geliştirirler. Bu yapılırken, öğrenciler birbirine bağlı ulusal ve kültürel toplum anlayışına sahip olurlar (İlter, 2014). İşte bu noktada öğrenci ilgisini artırma ve üst düzey düşünme becerilerinin gelişiminde çağdaş öğrenme yöntemlerinden biri olan proje tabanlı öğrenme oldukça etkili bir tekniktir (Ünal, 2014: 43-44). Proje çalışmalarını öncelikle öğrencilerin ilgi ve motivasyonunu artırarak sosyal yaşama ilişkin gerçek problemleri çözümlenmelerine yardımcı olur. Öğrenciler bu süreçte üst bilişsel stratejilerini kullanarak zihinsel gelişimlerine katkı sağlar. Proje çalışmaları öğrencilerin öğrenme sorumluluğu üstlenerek kaynak incelemelerine ve düzenlemelerine, topladıkları bilgileri formüle etmelerine, disiplinler arası bağlantılar kurarak yaratıcı çözümler geliştirebilmelerine izin verir. Bir başka deyişle öğrenciler problem çözmek için birlikte çalışmaya özenerek proje ekipmanlarıyla etkileşim ve iletişim halinde sosyal açıdan gelişirler. (Ünal, 2014: 51)

Projeler, öğrencilerin genellikle somut bir ürüne ulaşmak için tek başına veya küçük gruplar halinde bir görev üzerinde uzun bir süre bireysel veya birlikte çalışmaları olarak tanımlanır. Projelerin temel amacı, öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarına yardım etmek ve onları başkalarıyla işbirliği içerisinde çalışmaya motive etmektir (Saban, 2002: 255). Erdem ve Akkoyunlu'ya (2002) göre proje; tasarı ya da tasarı geliştirme, hayal etme, planlama olarak ifade edilmiştir. Yani bugüne değin anlaşılmanın aksine tamamlanmış olanı değil; kurgulanana ya da kurgulamayı ifade ettiğini vurgulamıştır. Proje yöntemi, belli öğretim amaçlarını gerçekleştirmek düşüncesiyle, öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda çevreden seçilen ünite ve konuların yine öğrencilerin aktif katılımıyla, bir iş, bir eser olarak sonuçlandırmasıdır. Proje yöntemini uygulamak için belli bir ders saati yoktur. Öğrenciler uygun buldukları her yerde ve her zaman projeleriyle ilgili çalışabilirler. Bu yöntemin ana felsefesi, çocuğun yaşadığı çevrelerde hayatı küçük ölçüde de olsa yaşamasıdır. Böylece hayatta işe yaramayan bilgilere öğretimde yer verilmemiş olur (Akgün, 2000: 99).

Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımının en öncelikli amacı, öğrenciye kendi öğrenme profilini ve türünü keşfetme becerisini kazandırmak ve böylece “öğrenmeyi öğretmek” olmalıdır (Çıbık ve Emrahoğlu, 2008: 52-53)

Günümüz dünyasında yaşanan siyasi, sosyal, kültürel değişim ve gelişmeler sonucunda bireylerin etkili ve verimli iletişim kurup, yaşanan sorunlara etik kurallara uygun bir şekilde çözüm üretebilmeleri için değer eğitimi oldukça önemlidir (Kale, 2007: 316). Bireyi ve toplumu tanıma ve tanımlamada kullanılan, davranışları yönlendiren, birey ve toplum açısından varlık ve devamlılık sağlayan ölçütlere değer denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 80). Değer; istenilen, ilgi ve ihtiyaç duyulan bir şey olup aynı zamanda olması gerekeni ifade eden bir kavram olarak da ifade edilir (Bolay, 2007: 60). Ayrıca değerler, inançlar bütünü olarak da ifade edilmektedir. Tümüyle nesnel değerlerdir ve etkinlik kazandıklarında duygularla bütünlük oluşturur. Yani değerler duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Değerler bireyin amacına ulaşmasındaki davranış biçiminde etkili olmaktadır (Çetin, 2004). “Değerler bireylerin

toplum içerisinde hayatını teminat altına almayı sağlayan, onların yaşamlarını kolaylaştıran toplumsal davranış kalıplarıdır” (Özkan, 2010: 1128). Değerler, bilgi, duyu ve davranış boyutları ile bir bütünlük sergilemektedir. Toplular ve bireyler farklı değerlere sahip olmalarına rağmen değerler yapı, mantık ve işlev bakımından aynı özellikleri içermektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 80). Değerler aynı zamanda sosyal dayanışma oluşturmak suretiyle toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlerler (Yaman ve Çolak, 2009: 107). Tarihi ve kültürel değerlerin aktarılmasının öğrenciler üzerinde dayanışma, sahiplenme, koruma ve içselleştirme gibi duygularının gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Ayrıca; kültürel ve tarihi değerlerin varlığı, toplumların geleceğe sağlıklı bakmaları ve sürekliliği açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Eğitim programlarının genel amacı sorumluluğunu bilen, etkin vatandaş ve insan yetiştirmektir. Bu çerçevede belirlenen amaçlar, genelde duyuşsal davranış özellikleri olan tutum, değerler ve kişilik özelliklerinden oluşmaktadır (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2002: 174).

Tüm toplumlar eğitim yoluyla hem ülkesi hem de dünya için mevcut toplumsal değerleri sorgulayarak yeni değerler üretebilen, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen vatandaş yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bunun yanı sıra bireyin duygularını içeren duyuşsal özellikler de eğitimde oldukça önemlidir. Bireylerin eğitiminde, bireylere bir takım nesne ve olaylara karşı olumlu veya olumsuz duyguların kazandırılması ve toplum tarafından istenilen değer ve tutumların aktarılması duyuşsal hedeflerle ilgilidir. Bu hedeflere ulaşmak için yapılan eğitim ise duyuşsal eğitimidir. Duyuşsal eğitim genelde ahlak eğitimi, karakter eğitimi, değer eğitimi vb. anlamlarında kullanılmaktadır (Bacanlı, 2006: 13–14). Tarihi ve kültürel değerlerin eğitimi devlet-birey, birey-devlet ilişkileri açısından tutkal görevi gördüğü ifade edilebilir. Değer eğitimi önemseyip, içselleştiren toplumların geleceğe daha sağlıklı baktıkları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler; Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgiler ışığında ilköğretim çağındaki çocuklara toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırarak iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretim programıdır (Erden, Tarihsiz: 8). Sosyal Bilgiler dersi bir değer eğitimi dersidir. Gerek içeriğinin tarihsel bir nitelik taşıması, gerekse değişik kültür ve yaşam hikâyelerini anlatması ve çok disiplinli bir yapıya sahip olması açısından değer öğretimi bakımından önemlidir (Kan, 2010: 140). Sosyal Bilgiler öğretim programı aynı zamanda milli menfaatleri merkeze alan bir özellik taşımaktadır (Yazıcı, 2009: 432). Nitekim ilköğretim programında Sosyal Bilgiler Öğretimin vizyonu şu şekilde belirtilmiştir:

“Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu;

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.” (URL-1, 2017).

Sosyal Bilgiler dersi bir vatandaşlık eğitimi programı olduğundan, etkin vatandaş yetiştirmek için duyuşsal eğitim yani değer eğitimi oldukça önemlidir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında, değer “bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” (Safran vd., 2005: 87) olarak tanımlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde yer alan beceri ve değerlerden yaratıcılık eleştirel düşünme, karara katılım, empati, hoşgörü, ekip çalışmasına yatkınlık, iletişim ve

öğrenme becerileri, demokratik olma gibi beceriler ile sorumluluk, özgüven, farklı düşüncelere saygı, çevre duyarlılığı gibi değerler arasında güçlü ilişkiler bulunmaktadır (Doğan ve Sezer, 2009: 509).

Öğrencilerin de vatandaş oldukları dikkate alındığında; tarihi ve kültürel değerlerin öğretiminin sağlıklı toplum inşa etme açısından öneminin çok büyük olduğu söylenebilir. Tarih bilincinin varlığı ve çevresel duyarlılık sadece öğrenciler açısından değil, toplumu oluşturan tüm kesimlerin sahip olması gerektiği değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih bilinci öğrencilere eğitimle verilebilir. Tarih bilinci öğrencilere verilirken onların sadece bilgilendirilmesi değil aynı zamanda onların yaşadıkları tarihi çevre ile ilgili değer oluşturmaları amacını da içermelidir (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005: 350). Tarih bilinci ise, en yaygın kabul gören bir tanımla, geçmişin yorumları, bugünün algılanması ve geleceğe ilişkin beklentiler arasında bağlantı kurabilmek.

Boland (2002)'a göre, geçmişin gerçek kalıntıları olarak tarihî yerler, hem geçmişle duygusal bağlantı kurar, merak uyandırır, heyecanlandırır, zihnimize kapılar aralar, soruşturmaya sevk eder, hem de tarihteki olayları ve insanları anlamayı sağlar. Bunun en iyi tarafı bu yerleri yaşadığımız çevrede her yerde bulabiliriz.

Stradling (2003: 138), bir kasabayı ya da kenti tıpkı bir tarihsel belge gibi okumanın mümkün olduğunu, geçmişin izlerinin binaların mimarisinde ve eski işlevlerinde, sokak adlarında, köprülerde, anıtlarda, dükkân, kahve ve lokanta adlarında, kasabanın ya da kentin gelişim çizgisinde, özel konutların ve kamu binalarının yerleşim düzeninde mevcut olduğunu belirtmektedir.

Tarihçi David Mc Cullough'm dediği gibi, Tarihî yerler, “eskiden orada bulunan kişilerle bağlantı kurmaya yardım eder. Onlarında bizim gibi bir insan olduğunu anlamamızı sağlar. Bu da kütüphanede kapanmak kadar gereklidir.” Tıpkı kütüphanede yapılan çalışmalar gibi Tarihî yerleri keşfetmenin ve incelemenin büyük eğitimsel değeri vardır.

Sosyal Bilgiler dersi toplumsal yaşamla ilişkili olduğundan, öğrenci, içinde bulunduğu toplumsal yaşamı yakından tanıma fırsatı bulacaktır (Deveci ve Çengelci, 2006: 140). Bu ders ile öğrencilerde diğer insanlara değer gösterme, empati geliştirme, farklı yaşam biçimleri ve kültüre sahip bireylere saygı ve hoşgörü geliştirme gibi değerlerin gelişimi de sağlanır. Ayrıca öğrencilerin, ekonomi, kültür ve devlet gibi insan sistemleri ile ilgili görüş geliştirmelerine, problem çözme, eleştirel düşünebilme, yaratıcılık becerilerinin gelişimine, insanların nasıl iletişim kurduklarını anlamalarına, gelecek bilincinin oluşturmalarına katkı sağlar (Yılmaz, 2006: 103). Kısaca Sosyal Bilgiler dersi; çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci, yurdunu ve ulusunu seven, görev ve sorumluluk sahibi, bilimsel düşünebilen, hoşgörülü ve demokrat, tutumlu, üretken yasalarla uyan, insana ve çevreye saygılı, yardımsever ve Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı bireyler yetiştirilmesini sağlar (Otluoğlu, 2004: 295). Ayrıca toplum mühendisliği görevini üstlenen Sosyal Bilgiler dersinin yıkılan kültür ve değerlerimizi iyileştirme gibi bir görevi vardır (Bağcı, 2007: 41).

Sosyal bilgiler programında; Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. (MEB, 2005: 6-8).

Alkış ve Oğuzoğlu (2005) çalışmalarında öğrencilerin tarihi çevre hakkındaki bilgilerinin sınırlı olduğunu belirlenmiş ve bir tarihi çevre eğitimi öğretim programının geliştirilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir.

Öğrencilerin okul dışında yaptıkları alan gezileri, uygulamalar ve gözlemler onların birden fazla duyu organını aktif olarak kullanmalarını sağlayacak ve böylelikle kalıcı öğrenme gerçekleşecektir. Okul dışı doğal alan çalışmaları ve doğa eğitimleri öğrencilere farklı disiplinlerin birbirleri ile olan ilişkilerini gösterebilmekte ve bu etkinliklere katılan öğrencilerin öğretim programlarında yer alan konu alanlarını daha iyi anlayabilmelerine yardımcı olmaktadır. (Erdoğan, 2011) Yapılan araştırmalarda görülmektedir ki yaşanan çevreden uzaklaştıkça tarihi eserlerinin bilinirliğinin azaldığı görülmektedir. Bayrakal (2010) yılında yaptığı çalışmada şehir dışına doğru çıkıldıkça, tarihi eser hatırlama yüzdesinde önemli düşüşler gözlemlendiğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalarda, yaşanan çevreden uzaklaştıkça tarihi eserlerin bilinirliğinin azaldığı görülmektedir. Güler ve Ekinci (2010), tarih bilinci oluşturmanın, tarihi çevre bilinci yanında mevcut tarihi ve kültürel eserlerin korunmasının önemli olduğunu; tarihi eserleri korumanın, insanların kendisine ve toplumların gelişmesine faydası olduğunu bilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ülkemizde temel bilimlere olan ilginin gittikçe azaldığı söylenebilir. Öğrencilerin öğrenim hayatlarında daha çok sınav odaklı bir eğitim anlayışı ile devam etmeleri ve yaşadıkları çevrede bulunan zenginlikleri görmedikleri ve farkına varmadıkları söylenebilir.

Ülkemiz gerek tarihi, kültürel gerekse doğa ve biyolojik çeşitlilik yönünde oldukça zengin bir yelpazede çeşitler sunan bir coğrafyada bulunmaktadır. Bu zengin coğrafyada tarih boyunca birçok medeniyet yaşamış ve yaşadıkları döneme ait eserleri inşa ettikleri bilinmektedir. Bu eserlerin birçoğu günümüzde varlığını korumaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları yerlerde tarihi ve kültürel zenginlikleri bilmesi ve onlara ulaşması son derece önemlidir. Eski eserler buldukları yerleşim yerinin Tarihi ve kültürel yönünden bilgi veren bir belge olarak ifade edilebilir. Tarihi çevre bilinci oluşması açısından bu eserlerin tanıtılması, incelenmesi ve görülmesi öğrencilerde tarihi çevre bilinci oluşturulması açısından dikkat çekmektedir. Tarihi çevre 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu dikkate alınarak şu şekilde tanımlanabilir: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntılarının; önemli tarihi olayların yaşandığı yerlerin ve yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının oluşturduğu çevredir (Alkış ve Oğuzoğlu (2005).

Sosyal bilgiler dersinin genel amaçları içerisinde “Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.”, “Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.” İfadeleri yer almaktadır. Ayrıca “Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder. (Safran vd., 2005: 6)” amacı ile yaşadığı çevreye sosyal, kültürel ve toplumsal boyutlarda farklı bakış açısı geliştirme vizyonu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yerinin geçmişini merak ettikleri ve tarihleri hakkında öğretmenlere soru sordukları gözlemlenmektedir. Danacıoğlu'nun 2001 yılında yaptığı araştırmada; geçmişte yaşayan insanların nerelerde, nasıl yaşadıklarını, ne tür binalarda oturduklarını, hangi mekânlarda ibadet ettiklerini, alış-veriş yaptıklarını, konakladıklarını, yiyip-içtiklerini, nasıl bir sanat ve estetik anlayışına sahip olduklarını yansıtmaları açısından yerel çevrede bulunan tarihi eserler büyük önem arz ettiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bugünü yaşayan insanlar olarak ne olduğumuz anlamak ve öğrenmek için geçmişe ve öncelikle onun yanı başımızdaki somut örnekleri olan tarihi eserlere bakmamız gerekmektedir.

Tarih bilinci oluşturma, tarihi çevre bilinci yanında mevcut tarihi ve kültürel eserlerin korunması önem arz etmektedir. Tarihi ve kültürel eserlerin korunması yasalarla sağlanmaktadır fakat sadece yasaların varlığı bu eserlerin korunmasında yeterli olmamaktadır.

Ortaokul öğrencilerin koruma bilincini geliştirmeye yönelik alt amaç içeren bu projede eserlerin korunmasına yönelik etkinlikler de planlanmaktadır. Korumanın kültür varlığına sağladığı yarardan daha fazla, insanların kendisine ve toplumların gelişmesine faydası olduğunu herkesin bilmesi gerekmektedir (Güler ve Ekinci 2010:12)

2. PROBLEM DURUMU

Öğrencilerin tarihi mekân ve zaman ilişkisi açısından yaşadığı şehri keşfetmesi; kültür ve medeniyet arasındaki ilişkiyi kavrayarak yaşadığı şehrin kültürel değerlerini tanıması; tarih içerisinde şehrin değişimini algılayıp kültürel mirasın korunması ve yaşatılmasını fark etmesi; birlikte yaşama kültürü edinerek kültürel etkinliklere katılma ve sonunda geçmişle gelecek arasında bağ kurması önemlidir. Öğrencilerin bu bilgi ve becerileri Sosyal Bilgiler programının uygulandığı derste teorik boyutta kazanacağı düşünülmektedir. Bu çalışma ile onların yaparak-yaşayarak öğrenmeleri, soyuttan somuta örnekleri görerek, atölye çalışmalarına katılarak, etkinlikler aracılığıyla tarihi eserlere dokunarak, disiplinler arası bir yöntemle yeni kazanımlar elde etmesi ve kazanımların daha kalıcı olacağı beklenmektedir.

Bu gereklilikten hareketle ortaokul öğrencilerinin yaşadığı şehri tanıması, şehirden hareketle ülkesini tanıması ve ülkesinin tarihe tanıklık etmiş medeniyetlerle bağlantısını fark etmesi, tarihi mekânlar ve kültürel eserleri fark edip koruması; edindiği bilgi, beceri ve tutumları sonraki nesillere aktarmasının bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin birlikte yaşayabilme becerisini güçlendirecek, bireysellikten ulusallığa oradan da evrenselliğe doğru bir bakış açısı kazandıracak, estetik duyarlılık ve estetik eğitimi de destekleyecek bir çalışmaya gereksinimleri olduğu ve bu gereksinimin aktif öğrenme metotları içeren proje temelli bir çalışma ile karşılanacağı öngörülmektedir.

3. PROJENİN AMACI

Niğde ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları şehrin tarihi mekânlarını-kültürel özelliklerini keşfederek tanımaları, merak duygularını harekete geçirip yaşayarak öğrenmeleri, grup çalışmalarına aktif katılmaları, öğrencilerde tarih ve kültür bilinci oluştururken aynı zamanda bunları korumaları amaçlanmaktadır. Bununla birlikte; öğrencinin insan, şehir, kültür ve medeniyet arasındaki ilişkiyi kavrayarak kendi yaşadığı şehri imkân ve zenginlikleri gibi diğer özelliklerinin yanı sıra mekân ve zaman ilişkisi bağlamında da keşfetmesi ve tanıması; yaşadığı şehrin soyut ve somut kültürel değerlerini tanıması; tarih içerisinde şehrin değişim, dönüşüm ve sürekliliğini algılayıp kültürel mirasın korunması ve yaşatılmasını fark etmesi; birlikte yaşama kültürü edinerek kültürel etkinliklere katılması ve sonunda geçmişle gelecek arasında gerçeklik bilinci kazanması amaçlanmaktadır Bu amaç doğrultusunda alt amaçlar;

- ✓ Ortaokul öğrencilerinin tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı farkındalık düzeylerinin artırılması,
- ✓ Ortaokul öğrencilerinin tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı koruma bilinçlerinin artırılması,
- ✓ Ortaokul öğrencilerinin yapacakları etkinlikler ile işbirliği düzeylerinin artırılması,
- ✓ Öğrencilerin sanatsal bakış açısı kazanmalarına katkıda bulunma,
- ✓ Öğrencilerin yerinde görüp, yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkıda bulunmak,
- ✓ Öğrencilerin grup içerisinde kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlama,
- ✓ Kültürel eserlerin korunması ve sonraki nesillere aktarılmasında üzerine düşen görevleri bilmelerine yardımcı olmak,

şeklinde belirlenmiştir. Bu projede katılımcı öğrencilerin gezerek, görerek öğrenen bireyler olmaları sağlanacaktır. Böylelikle, öğrenmekten keyif almaları ve bu sayede sanat, tarih, kültür, alanlarına yönelik olumlu bakış açısı geliştirmeleri ve sahip oldukları kültür varlıklarını korumaları ve kollamaları hedeflenmektedir.

4. YÖNTEM

Öğrencilerin sorgulayarak, yaparak-yaşayarak öğrenmelerini, aktif olmalarını, derinlemesine çalışmalar yapmalarını önemseyen proje temelli öğretim yöntemi benimsenmiştir.

4. 1. Çalışma Grubu

Bu projenin hedef kitlesi, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Niğde ilindeki devlet okullarında eğitim gören beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileridir. Hedef kitle olarak bu sınıf seviyelerinin seçilmesinin nedeni; Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, müfredatı yetiştirememesi endişesi, ortaokul öğrencilerinin sınav kaygısı nedeniyle sosyal bilgiler dersinde alan çalışması ve gezi- gözlem etkinliklerine yeterli bir şekilde katılamamalarıdır. Bu bakımdan, önerilen etkinliklerin bu seviyedeki öğrenciler için uygun olacağı düşünülmektedir.

Projeye 40 öğrenci katılmıştır. Katılımcı sayısının kırk olarak belirlenmesinin nedeni, öğrencilerin bireysel ve grup halinde verimli bir şekilde çalışmalarına olanak sağlamak içindir. Her sınıf seviyesinden on öğrenci projeye dâhil edilecektir. Öğrenciler beş kişiden oluşan, sekiz grup halinde çalışacaklardır. Her grupta normal okuldan dört öğrenci (5. 6. 7. ve 8. sınıftan birer öğrenci), bir sanat veya bir bilim alanından üstün yetenekli öğrenci olacak şekilde gruplamalar yapılacaktır. Bilim ve Sanat merkezinde BYF ve ÖYG programına devam eden öğrenciler seçilecektir. Bilim ve sanat merkezinden toplamda 10 öğrenci projeye dâhil edilecek bu öğrencilerden beş tanesi bilim beş tanesi de sanat öğrencisi olacaktır. Grupların olabildiğince heterojen olmasına özen gösterilecektir. Hedef kitle belirlenirken dezavantajlı konumda olan öğrenciler projeye dâhil edilecektir. Normal okullardan öğrenci seçilirken köy ve kasaba da eğitim gören öğrencilere öncelik verilecektir. Bilim ve Sanat merkezine devam eden öğrencilerin dezavantajlı konumda oldukları bilinmektedir. Bu öğrencilerin proje sürecinde diğer okullardan gelen öğrenciler ile bir takım oluşturması ve onlarla birlikte faaliyetler yapması bu proje için son derece önemlidir.

Bu projenin amacı; Niğde ilinde eğitim gören ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları şehrin tarihi mekânlarını-kültürel özelliklerini keşfederek tanımaları, merak duygularını harekete geçirip öğrenmelerine, grup çalışmalarına aktif katılmaları, yaşayarak öğrenmeleri, tarih ve kültür bilinci oluştururken aynı zamanda bunları korumaları amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda seçilecek katılımcı öğrencilerin çoğunun köy ve kasabada eğitim gören çocuklardan seçilmesinin nedeni onların maddi imkânlarının kısıtlı olması, okul gezilerinin (ulaşım, güvenlik, planlama, maliyet vb. durumlardan dolayı) okullar tarafından yeterince yapılamaması yine BİLSEM'e devam eden öğrencilerin hem okul hem de bilim ve sanat merkezindeki yoğun eğitim programından dolayı bu tür faaliyetlere katılamamaları olarak söylenebilir.

Proje ekibi gelen başvuruları okuyup her başvuruyu yüz puan üzerinden değerlendirmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda yüksek puandan düşük puana doğru bir sıralama yapılmış; katılımcılar belirlenirken cinsiyet eşitliği (yirmi kız yirmi erkek öğrenci), sınıf seviyesi, katılımcıların öğrenim gördüğü yer bilim ve sanat öğrencilerinin sayısı (beş bilim, beş sanat) göz önünde bulundurularak toplamda kırk öğrenci katılımcı olarak seçilmiştir.

4. 2. Proje Etkinlikleri (örnekler)

Yöntem	Projedeki Örnekleri
☒	Gözlem Doğaya Terkedilen Tarih Herhangi bir koruma, bakım ve onarım tedbiri alınmadan tamamen doğada işleyen süreçlerin yıpratıcı etkisine bırakılmış olan tarihi bir mekânda, öğrencilerin gözlem yapma yoluyla doğaya yönelik merak duygularını uyandırarak doğada bilimsel etkinlikler gerçekleştirmelerine yönelik cesaretlendirmek, bu yolla doğa sevgisi, tarihi mekân ve çevre koruma bilincini pekiştirmek amacıyla “Doğaya Terkedilen Tarih” adlı etkinlik gerçekleştirilecektir. Ayrıca; öğrencilerde fiziki coğrafya etken ve süreçleri anlama, ekosistem ilişkilerini fark etme, doğada unsur ayıklama, doğa ile iletişim, doğa sevgisi, tarihi mekân ve çevre koruma bilinci geliştirme amaçlanmaktadır. İbadet Yerlerini Tanıyorum 1-2-3 (Dinsel Hoşgörü 1-2-3) Öğrencilerin yaşadıkları çevredeki tarihi yapı özelliği taşıyan ibadet yerlerini daha iyi tanımaları, kentlerindeki değişik dinlere ait ibadet yerlerini görüp, farklı inançlara hoşgörü ve saygı göstermelerine katkı sağlamak amacıyla Sungurbey Camii, Gümüşler Manastırı, Kumluca Rum Kilisesi ve Hançerli Kilisesi gözlemlenecek. Gümüşler Manastırındaki ve adı geçen kiliselerdeki fresklerin gözlemlenip, Sungurbey Camii’ nin minber, minare, iç süsleme vb. kısımları gözlemlenecek ve öğrencilerin farklı dinlere ait ibadet mekânlarını tanımaları sağlanacaktır. Asıl amaç; öğrencilerin farklı dinlere karşı hoşgörü geliştirmelerini sağlamaktır.
☒	Arazi Çalışmaları Doğada Neler Oluyor? (1-2) Projeye katılan öğrencilere doğada canlılar arasında gerçekleşen etkileşimleri tanıtmak ve önemlerini kavratmak amacıyla, doğada gerçekleşen canlılar arasındaki etkileşimleri doğal ortamlarında gözleme ve inceleme çalışması yapılacaktır. İki devam etkinliği kapsamında gerçekleştirilecek faaliyette, farklı çevre koşullarına sahip alanlarda (sulak alan, tarımsal alan, ormanlık alan, mera alanı vb) çalışma tekrar edilecektir. 40 Fidan, 40 Umut... Öğrencilerin çevresel duyarlılıklarını artırmaya, doğayı koruma bilinçlerini geliştirmelerine, grup işbirliğini artırmalarına ve sosyal sorumluluk kapsamında ağaç dikmelerine katkı sağlamak amacıyla; “dikili bir ağacın olsun-umut yeşertiyoruz” sloganıyla projenin son gününde Niğde Belediyesi’nin tesis ettiği yerde fidan dikmesi hedeflenmektedir.
☒	DeneySEL Çalışmalar Doğal Yöntemlerle Ateş Yakma (deney) İnsanoğlunun içinde yer aldığı doğada yüzyıllardır var olan doğa olaylarından yıldırım, şimşek gibi faktörlerden etkilenecek ateşin varlığını sorgulaması, deneysel yöntemle gözlem yapıp, gözlem sonucu doğal yöntemlerle bunu uygulaması amacıyla, ateş kavramını elektrik kaynağı 9 voltluk piller üzerinden gözlem-deneysel olarak uygulamalı olarak verilecektir. Bak Şu Limonun Yaptığına! Doğanın kirlenmesi sonucu oluşan hava kirliliği nedeniyle yıllar boyunca asit yağmurlarına maruz kalmış eserlerin nasıl aşındığına ilişkin bilgi sahibi olmaları amacıyla bu etkinlik yaptırılacak ve etkinlikte limon suyu, kireç, taş, mermer kullanılacak, asidik yapıların bu malzemelere ne derecede zarar verdiği hakkında deneysel çalışma yaptırılacaktır. Böylelikle öğrencilerin çevre bilinci kazanmaları ve doğada olan

		herhangi bir olumsuz değişimin sadece canlı varlıklar değil aynı zamanda cansız varlıklara da zarar verdiğini fark etmeleri sağlanacaktır.
☒	Oyun	Gel Tanışalım! Öğrencilerin birbirlerini tanımaları ve grup içerisinde kısa sürede bağ oluşması amacıyla bu etkinlik yaptırılacaktır. Öğrencilerin grup içerisinde kendilerini ifade etmeleri sağlanacaktır. Öğrencilerin, kısa sürede eğlenerek birbirlerini tanımalarının sağlanacağı düşünülmektedir. Kültürel Zenginliğimiz / 1-2-3-4-5 (Niğde Yöresi Çocuk Oyunları) Geçmişte Niğde çocuklarının oynadığı fakat günümüzde pek bilinmeyen çocuk oyunlarını tanıtmak için proje boyunca kapalı ve açık alanda olmak üzere günlük 2 tane toplamda on oyun oynatılacaktır. Bu oyunlar Dr. Nedim Bakırcının makalesinden alınmıştır. Öğrencilerin yaşayarak öğrenmelerine ve kültürel zenginliklerimizi yaşatmalarına katkı sağlamak amacıyla geçmişin izlerini, söylemlerini fark etmelerini ve gelecek kuşaklara aktarmalarına yardımcı olmak amacıyla Niğde yöresi çocuk oyunları proje boyunca her gün öğrencilere oynatılacaktır.
☒	Sanatsal Faaliyet	KULE RÖLYEFİM Öğrencilerin yaşayarak öğrenmelerine, grup işbirliğinin gelişimine ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmalarına katkı sağlamak amacıyla; Niğde'nin tarihi yapılarından olan "Niğde Saat Kulesi"nin rölyef çalışması yapılacaktır.
☒	Drama Tekniklerinin Kullanımı	Geçmiş Yolculuk (Niğde Müzesi-Yaratıcı Drama) Projeye katılan öğrencilere Niğde Müzesi'ndeki tarihi eserlerden hareketle dönemin özelliklerine ilişkin farkındalık kazandırmak amacıyla, Niğde Müzesi'ne ilişkin bir yaratıcı drama çalışması yapılacaktır. Etkinlikte öğrencilerin grup etkileşimi, dekor-sahneyi hazırlamaları, kendilerini ifade etmeleri ve rollerinin gereğini yapmaları hedeflenmektedir. Bunun sonucunda tarihi zenginliğimizi sahiplenmeleri, yaşatmaları ve devamlılığa katkı sunmaları amaçlanmaktadır. Düğünlerimiz Temalı Drama Atölyesi Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin bir yaratıcı drama çalışması: Düğün adetlerimiz, öğrencilere kültürel mirasımıza ilişkin farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır. Drama etkinliği üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama; hazırlık-ısınma, ikinci aşama; canlandırma, üçüncü aşama ise; değerlendirme.
☒	Atölye Çalışmaları	Kazıyorum, Öğreniyorum Öğrencilerin yaşayarak öğrenmelerine ve tarihi eserleri koruma bilinçlerinin gelişimine katkı sağlamak amacıyla; hazır kitlerle arkeolojik kazı çalışması yapılacaktır. Bu çalışma aktif olarak kullanılan "Kınık Höyüğü-Tepecik Höyüğü"nde gerçekleştirilecektir. Öğrencilerin temel arkeolojik terimleri öğrenmeleri ve tarihi eser kaçakçılığına karşı duyarlılıklarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Kültürümü Dokuyorum Öğrencilerin yaşayarak öğrenmelerine, grup işbirliğinin gelişimine ve geleneksel Türk halı dokumacılığını fark etmelerini sağlamak amacıyla Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Bor Halil Zöhre Ataman Meslek Yüksek Okulu Bölümü'nden bir öğretim görevlisi tarafından Türk halı dokumacılığı ve halılar hakkında bilgilendirme yapıp, sonrasında uygulamalı olarak halı dokuma tezgâhlarında, öğrencilerin halı dokumaları sağlanacaktır. Ayrıca bu etkinlikte öğrencilerde kültürel farkındalık oluşturma ve sahiplenme duygularını geliştirme beklenilmektedir. KULLAN ATma! (geri dönüşüm)

		Öğrencilerin atık malzemeleri kullanarak Niğde tarihi saat kulesini yeniden tasarlayıp yapmaları, çevre duyarlılıklarını artırmaları, doğal kaynakları korumaları, yaşadıkları kenti tanımaları, yaşayarak öğrenmeleri, akranlarıyla işbirliğini geliştirmeleri, geri dönüşüm bilinci oluşturmaları ve özgün bir tasarım ortaya koymaları amaçlanmaktadır.
✓	Değerlendirme Etkinlikleri	Ön Test-Son Test (proje öncesi ve sonrası değerlendirme için) Projeye katılacak öğrencilerin bilime dair görüşlerini ve Niğde'nin tarih ve kültürüne ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla; proje başlamadan önce aşağıda verilen "Ön Test" uygulanacaktır. Aynı testler proje sonunda da "Son Test" olarak uygulanacaktır. Elde edilecek veriler SPSS programında değerlendirilip, yorumlanacaktır. Buradaki amaç, katılımcıların proje öncesi ve sonrasındaki bilgi-tutumları arasındaki değişimi değerlendirmektir. Gün Sonu Genel Değerlendirme Formu; Proje süresince, öğrencilerden her günün sonunda konaklama yapılacak otelde rehberler gözetiminde aşağıda verilen gün sonu genel değerlendirme formunu doldurmaları istenecektir. Buradaki amaç, öğrencilerin gün içerisinde yaptıkları faaliyetleri değerlendirmelerini sağlamaktır. Elde edilecek veriler SPSS programında değerlendirilip, yorumlanacaktır. Tarihi ve Kültürel Eserlere (TKE) İlişkin Tutum Ölçeği; Öğrencilerin proje sonunda tarihi eserlere ve mekânlara karşı tutumlarını belirlemeye yönelik tutum ölçeği uygulanacaktır. Tutum ölçeği daha önce Mert, O., Bay, E. vd. tarafından hazırlanan Türk eserlerine ilişkin tutum ölçeği örnek alınarak kullanılacaktır. Bu ölçek Niğde ilindeki tarihi mekânlara uzman görüşü alınarak uyarlanmıştır. Elde edilecek veriler SPSS programında değerlendirilip, yorumlanacaktır
✓	Sanat ve Spor Etkinlikleri	Suda Yüzen Renkler (ebru çalışması) Öğrencilerin sanat, estetik, el-göz koordinasyonu, ince motor becerilerinin gelişmesini sağlamak amacıyla; hazırlanan tekne içerisinde ebru çalışması yapılacaktır. Böylelikle geleneksel el sanatlarına karşı öğrencilerde farkındalık oluşturulmaya çalışılacaktır. Sabah Sporu 1-2-3-4-5 Öğrencilerin fiziksel-ruhsal gelişmelerini desteklemek, güne hazırlanmaları, arazi, yürüyüş ve fiziksel aktivitelerine uyumlarını kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Öğrenciler, rehberler gözetiminde bireysel ya da grup olarak basit, fiziksel ısınma hareketleri yapacaklar.
✓	Grup Çalışması	Kahramanımı Tanıyorum (15 Temmuz Şehidi Ömer HALİSDEMİR) Öğrencilerin 15 Temmuz Darbesinin kaderini değiştiren, darbeyi önleyen en önemli kahramanlardan Niğdeli Şehit Ömer Halisdemir'in yaşamını, kişiliğini ve bir kahramanın hayatını tanımalarını sağlamak amacıyla; Şehit Ömer Halisdemir'in doğup büyüdüğü ve mezarı bulunan Çukurkuyu beldesinde etkinlik gerçekleştirilecektir. Tarihe Dokunuyorum (ALAADDİN CAMİİ-NİĞDE KALESİ) Öğrencilerin yaşadıkları çevredeki tarihi yapıları daha iyi tanımaları, kentlerindeki tarihi mekânları yerinde görüp, farkındalık oluşturmaları ve tarih-mekân ilişkisi kurmaları sağlanacaktır. Etkinlikte tarihi yapıya dokunmasıyla kendisinde uyanan hisleri seçtiği edebi bir türde ifade edeceklerdir.

☒	Online etkileşimler ve uygulamalar	Butona Dokunuyorum, Tabletım Anlatıyor Öğrencilerin doğa eğitiminde öğrendikleri tarihi mekânların maketlerini yaparak onlara bir buton ekleyeceklerdir. Ekledikleri butona bastıklarında o tarihi mekân ile bilgi veren Android uygulama yapılması planlanmaktadır. Öğrenciler kendi ses kayıtları ile Niğde'nin tarihi yapıları hakkında bilgi veren ürün elde etmiş olacaklardır. Wordpress İle İnternet Sitesi ve Blog Oluşturma (proje faaliyetlerini sosyal medyada tanıtip-yaygınlaştırma) Öğrencilerin doğa eğitiminde kazandıkları deneyimleri paylaşabilecekleri bir internet sitesini tasarlama amacıyla; Wordpress ile internet sitesi ve blog oluşturma etkinliği yapılacaktır. Yapılan siteler projeksiyon yardımı ile diğer gruplara gösterilir. Proje faaliyetlerini sosyal medyada yaygınlaştırma adına öğrencilerden oluşturdukları sitede proje faaliyetlerini ve görüşlerini paylaşmaları istenecektir.
☒	Yaygın Etkinin Artırılması Çalışmaları	- Gezi ve etkilere ait görseller web sitesi ve sosyal medya hesaplarına yüklenerek daha geniş bir kitleye ulaşılması düşünülmektedir. Niğde'nin tarihi ve kültürel özelliklerini içeren bilgi-kültür yarışması düzenlenecektir. - Öğrencilere projenin ilk günü Niğde Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi bilişim öğretmeni Mehmet ÖZEL tarafından akşam etkinliğinde kişisel bir web sitesi oluşturma ile ilgili bir ders verilecektir. Öğrenciler burada oluşturacakları site üzerinden proje süresince yaptıkları her faaliyeti (resim, fotoğraf, günlük vb.) bu siteye aktaracaklardır. Site wordpress üzerinden kurulacak ve ücretsiz olacaktır. - Projede elde edilen deneyimler ulusal-uluslararası düzeyde kongre-sempozyumlarda sunulacaktır. - Proje kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili video ve fotoğraf çekimleri bir uzman yardımıyla belgesel formatında hazırlanıp sosyal medya kanallarında, merkezimizin web sayfasında yayınlanması sağlanacaktır. - Yerel basın "Niğde Kanal 68 TV" ile yapılan mutabakata uygun olarak, yayıncının yayın akışına uygun gün ve saatte proje belgeseli yayınlanacaktır. Böylece daha geniş kitlelere ulaşılacaktır.
☒	Diğer yöntem ve teknikler	Yedek Etkinlikler "Kazıyorum, Öğreniyorum (Tepecik Höyüğü)", "Parazitleri Tanıyorum" adlı etkinliklerin uygulanamaması ihtimaline karşı (fiziki şartlar, yağış, aşırı sıcaklık vb.), "Yedek Etkinlik 1 (Tarihime Dokunma)" ve "Yedek Etkinlik 2 (Bil Bakalım)" uygulanacaktır. Öğrenci Seçki Dosyası Seçki dosyasında öğrenci bilim günlükleri, çalışma kâğıtları, broşürler, resimler, fotoğraflar vb. bulunacaktır. Öğrenci seçki dosyaları öğrencilere projenin ilk günü dağıtılacak ve neler yapacakları ile ilgili bilgilendirme yapılacaktır. OKUyorum...-1-2-3-4-5 Öğrencilerin, MEB tavsiyeli ilköğretim 100 temel eserden ilgi duydukları alanlarla ilgili kitapları okumaları ve anladıklarını yorumlayıp arkadaşlarına anlatmaları amacıyla konaklama yerinde her gün "OKUyorum" etkinliği yapılacaktır. Öğrencilerin, kendilerini ifade etmelerine ve okuduklarını anlayarak yorumlayabilmelerine katkı sağlanacaktır.

4. 3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları kentin tarihi ve kültürel değerlerini bilme, görme, yaşayarak öğrenme ve sahiplenmeleri amaçlanan bu projede, proje süresince gerçekleştirilen etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla aşağıdaki veri toplama araçları kullanılmıştır.

1. Niğde'nin Tarihi ve Kültürel Eserleri Ön Test-Son Test
2. Tarihi ve Kültürel Eserlere (TKE) İlişkin Tutum Ölçeği
3. Öğrenci Gün Sonu Değerlendirme Formu
4. Öğrenci Bilim Günlükleri
5. Projeyi Değerlendiriyorum (eğitmen-rehber ve öğrenci röportajları)
6. Bilimsel Faaliyetler Ön Test-Son Test
7. Rehberlerin Öğrencileri Değerlendirme Formu
8. Video Kayıtları

Projede öğrencilerin deneyimlerini, algılarını ve duygularını yazılı olarak ifade ettikleri bilim günlükleri betimsel araştırma yoluyla incelenmiş; ortaya koydukları yazılı dokümanların nitel içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Projede nicel olarak kullanılan değerlendirme ölçeklerinden elde edilen bulgular SPSS programı ile yorumlanıp düzenlenmiştir.

5. BULGULAR ve SONUÇ

Bu araştırma, Niğde ilindeki devlet ortaokullarında eğitim gören kırk öğrencinin katıldıkları bir sosyal bilgiler projesine yönelik genel bir bakış sunmaktadır. Bu aynı zamanda araştırmanın sınırlılığı olarak da ifade edilebilir. Bu anlamda yapılacak bir çalışma alanına katkı sağlayacağı ümit edilmektedir.

Proje amaçlarının öğrenciler üzerinde ne ölçüde başarıya ulaştığını anlamak için öğrencilerden bilim günlüğü tutmaları istenmiştir. Öğrenciler proje süresince bilim günlüklerine proje hakkındaki düşüncelerini yazmışlardır. Bilim günlükleri incelendiğinde;

a) Projede, öğrencilerin yaşadıkları şehrin tarihi mekânlarını-kültürel özelliklerini keşfederek fark etmeleri ve tanımaları amaçlanmıştı. Aşağıda yer alan öğrenci bilim günlüklerindeki ifadeler ışığında; projenin bu amacının başarıya ulaştığı söylenebilir.

ÖĞRENCİ NO 18: Bakalım yarın bizi ne sürprizler bekliyor?

ÖĞRENCİ NO 37: Bilsen gittiğimizde muhteşem etkinlikler vardı: Ebru kil ve fosil modeli.

ÖĞRENCİ NO 30: Niğde Kalesi'nde kendimize hayale daldırdık hayale daldırmak çok güzel.

ÖĞRENCİ NO 1: Kaleye dokunduğumuzda kendimi mutlu hissettim.

ÖĞRENCİ NO 38: Bu gezimiz beni çok mutlu etti.

ÖĞRENCİ NO 16: Tarihe dokunduk ve çok yeni bilgiler öğrendik.

ÖĞRENCİ NO 3: En çok sevdiğim şey kilden şekil yapmaktı. Sevmediğim şey yoktu.

ÖĞRENCİ NO 8: Bugün zevkli bir gün geçirdik Bilsen'de ve bütün her yer bence keyif vericiydi.

ÖĞRENCİ NO 36: Ben şahsen çok eğlendim, günüm dolu dolu geçti.

ÖĞRENCİ NO 11: İlk gezide bana ilginç gelen şeylerden birincisi Niğde Kalesi'nin önceden hapishane olarak kullanılmasıydı. İkincisi, Saat Kulesinin Niğde'nin simgelerinden olmasıydı.

ÖĞRENCİ NO 12: Bugün son gündü, proje boyunca çok çok eğlendim yeni arkadaşlar edindim. Hiç görmediğim yerler gördüm. Gittiğimiz yerler çok etkileyiciydi.

ÖĞRENCİ NO 21: Müzede canlandırma yaptık, tarihi eserler çok ilginçti ve eğlenceli geçti. Aynı zamanda canlandırmada aynı duyguları yaşadık.

ÖĞRENCİ NO 22: 3D yazıcıyı tanıdık ve bu bana çok ilginç geldi.

ÖĞRENCİ NO 24: Genel olarak zevkli ve sanatsal bir projeydi; bilgiyi içtiğimizi hissettim. Deney yaptık ve başarılı olduğumuzu düşünüyorum.

ÖĞRENCİ NO 40: Tübitak'a başvurup katıldığım için kendimi şanslı ve mutlu hissediyorum.

ÖĞRENCİ NO 33: Bugün çok mutlu oldum, tarihi yapıları görmek benim için çok eğlenceli ve güzeldi.

b) Projede, öğrencilerin grup çalışmalarına aktif katılmaları, işbirliği düzeylerinin artırılması, gezerek, görerek öğrenen bireyler olmaları ve böylelikle öğrenmekten keyif almaları amaçlanmıştır. Ayrıca; yakın dönem (15 Temmuz) tarihi şahsiyetlere karşı farkındalık düzeylerinin artırılması amaçlanmıştır. Aşağıda yer alan öğrenci bilim günlükleri ifadelerine göre; öğrenciler gezerek, görerek ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesiyle birlikte işbirliği içerisinde eğlenerek öğrendikleri, ayrıca tarihi şahsiyetlere karşı farkındalık kazandıkları söylenebilir.

ÖĞRENCİ NO 15: Otele ilk geldiğimde yabancılık çekiyordum ama şimdi yeni arkadaş ortamı keşfettim.

ÖĞRENCİ NO 13: Arkadaşlarımla kaynaştım, iyi arkadaşlar edindim.

ÖĞRENCİ NO 4: Bugün ilk günümdü, biraz heyecanlıydım. İyi arkadaşlar edindim

ÖĞRENCİ NO 21: Ben, annem, babam ve kardeşlerimden ilk defa ayrı kaldığım için biraz üzüldüm ama burada iyi arkadaşlar edindiğim için güzel geçti.

ÖĞRENCİ NO 9: Taziye defterine Ömer Halisdemir ile ilgili düşüncelerimi yazdım. Onunla ne kadar gurur duyduğumu ve onu görmekle ne kadar şanslı olduğumu anladım.

ÖĞRENCİ NO 38: Ömer Halisdemir'in memleketi Çukurkuyu da fidanlarımızı diktik, İnşallah o fidanlar başka arkadaşlarımızın gölgesi olur.

ÖĞRENCİ NO 29: Ömer Halisdemir müzesine gittik çok güzeldi. Vatanımızı, milletimizi, Ömer Halisdemir ve Atatürk'ü saygı ile anıyorum.

ÖĞRENCİ NO 11: Şehitlerimize dua ettik, gururluyduk.

ÖĞRENCİ NO 31: Kazakistanlı abimiz bize Ömer Halisdemir'in vatani nasıl koruduğunu ve 15 Temmuz'da olanların bir kısmını anlattı. Onun anlatması benim gözlerimi açtı ve bugün anladım ki: Şehitler ölmez vatan bölünmez.

ÖĞRENCİ NO 7: Ömer Halisdemir Semih Terzi'yi öldürmeseydi belki de bu proje olmayacaktı. Müzeyi gezerken çok duygulandım ama en sondaki "ZAFER" yazısı beni iyice gururlandırmıştı.

ÖĞRENCİ NO 27: Bugün de yorucu ama yorulduğumuza degecek kadar güzeld

ÖĞRENCİ NO 27: TÜBİTAK'ın düzenlediği bu en mutlu olduğum anlar genellikle sürekli düzenlenen etkinlikler ve bunların bizim için en iyi hale getirilmesi oluyor.

ÖĞRENCİ NO 18: Ben bu projeye katıldığım için çok mutlu oldum.

ÖĞRENCİ NO 17: Bugün Akkaya Barajı'na gittik. Orada flamingoları gördük. Çok eğlenceli geçti.

ÖĞRENCİ NO 37: Ne yazık ki etkinliklerimiz bitti. Keşke daha uzun olsaydılar.

ÖĞRENCİ NO 18: Bugün rehberlerimiz ve yeni tanıştığımız arkadaşlarımız da gayet eğlenceli ve güzel zaman geçirdik.

ÖĞRENCİ NO 28: Her gün böyle olsa çok güzel olur.

ÖĞRENCİ NO 16: Çok eğlenceli geçen ebru boyaması yaptık. Acaba yarın ne olacak?

ÖĞRENCİ NO 20: İlk gün olduğu için heyecan vericiydi, beni çok mutlu etti, Bugün çok eğleniyordum.

ÖĞRENCİ NO 35: Eğlenirken öğrendim.

ÖĞRENCİ NO 8: En eğlenceli zamanımı köyde geçirdim, çok eğleniyordum.

c) Aşağıda örneği verilen öğrenci bilim günlüklerindeki ifadeler incelendiğinde, projenin öğrencilerin tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı farkındalık düzeylerinin, tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı koruma bilinçlerinin artırılmasına katkıda bulunduğu söylenebilir.

ÖĞRENCİ NO 27: Bütün bu yerler tarihi biraz daha hissetmemiz ve yaşatmamız gerektiğini düşündürdü bana.

ÖĞRENCİ NO 29: Ciddi olmak gerekirse eskilerde hayat vardır.

ÖĞRENCİ NO 20: Bugün ilk olarak bir kiliseye giderek farklı dinlere saygının önemini öğrendik.

ÖĞRENCİ NO 38: İnşallah bu afişlerimiz işe yarar ve bir daha kirletmezler.

ÖĞRENCİ NO 13: ...ve en önemlisi oksijen kaynağımız olan ağaç diktik. Vatana millete hayırlı olsun.

ÖĞRENCİ NO 4: Hayatımda ilk defa ağaç diktim ve eğleniyordum.

ÖĞRENCİ NO 34: Tek bir sıkıntı vardı o da Akkaya Barajı'nı kirletmeleriydi. Bugün çevre dostu olup çöp topladık.

ÖĞRENCİ NO 4: Kırgız çocukların Türkçe konuştuklarına şaşırımdım.

ÖĞRENCİ NO 31: Fidan dikmemizin amacı 40 Umut 40 fidandı. Bu sayede Niğde ilimizin daha da güzelleşmesine, ormanların artmasına katkı sağladık.

ÖĞRENCİ NO 33: Hayvan barınağına gittik, oradaki insanlar benim hayvanlara olan ilgimi artırdı.

d) Öğrencilerin projenin kendilerine katkı sağladığına, projenin devamının çok faydalı olacağına, TÜBİTAK'a ve projeye yönelik memnuniyetlerini dile getiren ifadeleri aşağıda belirtilmiştir.

ÖĞRENCİ NO 15: Projenin nesilden nesile devam etmesini istiyorum.

ÖĞRENCİ NO 32: Öğretmenlerimi, arkadaşlarımı, herkesi çok sevdim. Bence bu proje devam etmeli.

ÖĞRENCİ NO 33: Bence bu proje amacına çok uygundu. Herkese bu projeyi tavsiye ederim. Herkes için çok bilgilendirici ve eğlenceli olduğunu düşünüyorum.

ÖĞRENCİ NO 17: Bunu bize öğreten tüm hocalara çok teşekkür ederim. Çok güzel geçti. Tüm hocalarımızın ellerine sağlık.

ÖĞRENCİ NO 15: Bugün şunu dile getirmeyi istiyorum: bu projeyi yapan kişiye çok teşekkür ediyorum.

ÖĞRENCİ NO 16: Bu projeyi başlatana sonsuz saygılarımla teşekkür ederim.

ÖĞRENCİ NO 39: Bana bol bol bilgi veren tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

ÖĞRENCİ NO 15: Proje bittiği için gerçekten üzülüyorum.

ÖĞRENCİ NO 40: Gezi bitimine yaklaştık, keşke hiç bitmese.

Analiz sonuçları ışığında öğrencilerin Niğde şehrinin tarihi ve kültürel eserlerine, coğrafi ve beşeri özelliklerine ilişkin bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının olumlu şekilde arttığı görülmüştür. Ayrıca proje süresince öğrencilerin tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı farkındalık düzeylerinin arttığı, gezerek, görerek, öğrenmekten keyif aldıkları, bu sayede sanat, tarih, kültür, alanlarına yönelik olumlu bakış açısı geliştirdikleri ve sahip oldukları kültür varlıklarını korumaları ve kollamalarına yönelik olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür.

Niğde ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları şehrin tarihi mekânlarını-kültürel özelliklerini tanımaları, merak duygularını harekete geçirip araştırarak öğrenmeleri, öğrencilerde tarih ve kültür bilinci oluştururken aynı zamanda onlarda farkındalık oluşturup bunları korumaları amacıyla bilgi-kültür yarışması gerçekleştirilmiştir. Projenin görünürlüğü için yarışmaya projeye katılan öğrenciler seçilmeyerek Niğde ilinde öğrenim gören diğer ortaokul öğrencilerinin katılmasına imkân verilmiştir. Bilgi-Kültür Yarışması Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Niğde Valiliği aracılığıyla okullara duyurulmuştur. Gerekli yasal izin alındıktan sonra Niğde Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezinde oluşturulan komisyonca yarışmaya katılacak okullar tespit edilmiştir. Yarışmaya devlet resmi ortaokullarında öğrenim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri katılmıştır. Bilgi-Kültür yarışmasının içeriği Niğde'nin tarih ve kültürünü kapsayacak şekilde planlanmıştır. Yarışma soruları Niğde'nin tarihi, eserleri, gelenek-göreneklere, Niğde ağzı, türküleri vb. esas alınarak hazırlanıp, uygulanmıştır.

Projenin daha geniş kitlelere ulaşım duyurulması amacıyla proje ekibi tarafından belgesel formatında bir film hazırlanmıştır. Projeye ait fotoğraflar, videolar ve röportajlardan derleme yapılmıştır. Belgesel hazırlanmasından sorumlu proje ekibi videoları düzenleyip yayına hazır hale getirmiş ve montajı tamamlanan proje belgesel filminin yerel TV'lerde yayınlanması için medya temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca projeyi tanıtan kısa bir film hazırlanıp proje sitesinde yayınlanmıştır.

Proje ekibinde eğitimci olarak yer alan BİLSEM öğretmenleri, yeni eğitim-öğretim yılında proje etkinliklerini Niğde BİLSEM öğrencilerine uygulamayı planlamaktadır. BİLSEM öğrencileriyle uygun zamanlarda Niğde'nin tarihi ve kültürel mekânlarına yönelik geziler düşünülmektedir.

Projeye katılan öğrenciler, proje günlüklerinde ve yapılan görüşmelerde tarihi eserler ile ilgili bilgi, tarihi eserlerin korunması, yaşadığı şehri tanıma gibi konularda pek çok yeni bilgiler elde ettiklerini, projenin grup çalışmalarında ise yeni beceriler kazandıklarını ifade

etmişlerdir. Öğrenci bilim günlüklerinden elde edilen veriler ışığında projenin öğrencilerde olumlu etki bıraktığı düşünülebilir.

Proje gerek yerel gerekse ulusal basında yer alarak geniş kitlelere ulaşılmıştır. Bu tür haberlerin sosyal alanlarda proje yapmak isteyen öğretmenlere, akademisyenlere cesaret vereceği düşünülmektedir. Proje ekibine gelen mailler, mesajlar ile öğrenci ve ailelerinin dönütleri projenin başka şehirlerde de yapılması konusunda yoğunlaşmaktadır. Ayrıca lise öğrencileri de projeye katılma konusunda istekli olduklarını ifade etmişlerdir.

Projeye ilgili yerel ve ulusal basında çıkan haberler, projenin internet sitesinde oluşturulan “Basında Biz” başlığı altında toplanmış ve haber sitelerinin linkleri verilmiştir. Bu siteler:

Hürriyet: <http://www.hurriyet.com.tr/tarih-ve-kultur-karincalari-isbasinda-40877909>

Bilim Şenliği: <https://www.bilimsenligi.com/nigdenin-tarih-ve-kultur-karincalari-2.html/>

Niğde Günaydın Gazetesi: <http://nigdemiz.com/bilsemin-projesine-tubitaktan-destek-2/>

BorHaber.NET: <http://www.borhaber.net/egitim/nigde-bilsem-in-projesine-tubitaktan-destek-h25182.html>

Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü: <https://nigde.meb.gov.tr/www/aksemseddin-bilim-ve-sanat-merkezinin-nigdenin-tarih-ve-kultur-karincalari-2-tubitak-4004-projesi-ogrenci-basvurulari-basladi/icerik/1217>

Niğde Hamle Gazetesi: <http://www.sanalbasin.com/nigde-hamle-gazetesi-gazete-mansetleri-16-mayis-2018>

İhlas Haber Ajansı: <http://www.ihha.com.tr/nigde-haberleri/bilsemin-projesine-tubitaktan-destek-nigde-2042875/>

Ajans Niğde: http://www.ajansnigde.com/bilsem-in-projesine-tubitaktan-destek_d85911.html

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından Aralık 2017 yılında ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için “Şehrimiz ...” adlı seçmeli ders öğretim programı yayınlanmıştır. Böyle bir dersin uygulanacak olması, bu tür proje faaliyetlerinin sürdürülmesini ve ülke genelinde yaygınlaşacağını düşündürmektedir.

Projeden elde edilen bilimsel veriler, öğrencilerden, ailelerden, eğitimcilerden alınan olumlu dönütler projenin daha çok katılımcıya ulaşılması gerektiğini düşündürmektedir. Bu sebeple “Niğde'nin Tarih ve Kültür Karıncaları-3” adıyla 2019 çağrı döneminde yeni bir proje planlanmaktadır.

6. ÖNERİLER

- ✓ Öğrencilerin tarihi mekânlar ve kültürel eserlere karşı farkındalık düzeylerinin artırılması ve koruma bilincinin gelişmesi için imkânlar dâhilinde öncelikle yaşadığı şehrin tarihi ve kültürel mekânlarına geziler düzenlenebilir.
- ✓ Sosyal Bilgiler dersinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımlarına göre düzenlenmesi ile ilgili okul yöneticilerine ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim verilebilir. Böylece okul yöneticileri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal projelere yönelik yeni yaklaşımların farkında olması ve işbirliği içerisinde çalışmalarını sağlanabilir.

- ✓ Okullarda projelerin yazımını teşvik edici bilgilendirme toplantıları ve seminerler düzenlenebilir.
- ✓ Okullarda proje ekipleri oluşturularak yaşadıkları şehirlerdeki kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmaları, birlikte tarihi-kültürel değerleri tanıtıcı çalışmalar planlamaları sağlanabilir.
- ✓ Ortaokullara “seçmeli gezi-gözlem dersi” konulabilir.
- ✓ Sosyal projelerin yaygınlaştırılması için sivil toplum kuruluşlarının bu alanda çalışma yapmaları teşvik edilebilir.
- ✓ Millî Eğitim Bakanlığınca müfredatı tamamlanan “Şehrimiz...” dersinin ortaokullarda seçilmesi teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, Ş. (2000). *Öğretmen ve Adaylarına Fen Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ALKIŞ, S., & OĞUZOĞLU, Y. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2).
- BACANLI, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- BAĞCI, İ. (2007). *J. J. Rousseau, Emile ve Çocuğun Sosyal Eğitimi. Eğitim Klasikleri İncelemeleri* (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı), 31–41. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- BAYRAKAL, S. (2010). Tarihi Eser Bilinci, İlgisi ve Farkındalığı: Nevşehir Örneği. *Sanat Tarihi Dergisi*, 19(1).
- BOLAND, B. M., (2002), “Historic Places: Common Ground for Teachers and Historians, OAH Magazine of History, Vol.16. No:2.
- BOLAY, S. H. (2007). Aşkın değerler buhranı. Değerler ve Eğitimi.
- ÇETİN, Ş. (2004). Değişen değerler ve eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 161(1), 26-32.
- ÇIBIK, E. & EMRAHOĞLU, N. (2008) *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, 2008, s.51-66
- DEVECİ, H., & ÇENGELCİ, T. (2006). Sosyal bilgiler dersinde duygusal zekânın geliştirilmesi. *II. Sosyal Bilimler Kongresi Kitabı*, 140-147.
- DOĞAN, Y., & SEZER, G. O. (2009). A factor analysis study on the skills and values covered in the social studies course. *İlköğretim Online*, 8(2).
- ERDEM, M. & AKKOYUNLU, B. *İlköğretim-Online1* (1), 2002 sf. 2-11
- ERDEN, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınları
- ERDOĞAN, M. (2011). Ekoloji temelli yaz doğa eğitimi programının ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi, duygusal eğilimler ve sorumlu davranışlarına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 2223-2237.
- GÜLER, M., & EKİNCİ, Y. (2010). Tarihi Çevre Korumanın Yönetimsel Boyutu ve Alan Yönetimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19(3), 1-24.

- İLTER, İ. (2014). Çocuk edebiyatı aracılığıyla sosyal bilgilerin matematikle bütünleştirilmesi, *International Journal of Humöan Scienses*, 1118
- KALE, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 313-322.
- KAN, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 187, 138-145.
- MEB, (2005). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- OTLUOğLU, R. (2004). Sosyal bilgiler izlencesine (programına) bir bakış. *Toplumsallaşma, kimlik ve kişilik. I. Sosyal Bilimler Kongresi Kitabı*, 290-300.
- ÖZKAN, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *International Journal of Human Sciences*, 7(1), 1124-1141.
- ÖZTÜRK, C., KESKİN, S. C., & OTLUOğLU, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayınları.
- SABAN, A. (2002). *Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim* (2. Baskı). Ankara, Nobel Yayınları.
- SAFRAN, M. ve Arkadaşları. (2005) *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: M. E. B. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- STRADLING, R. (2003). *20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli?* (Çev. Ayfer Ünal). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- ÜNAL, Ç. (2014). *Sosyal Proje Geliştirme*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- YAMAN, H., & ÇOLAK, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Journal of Values Education*, 7(18), 107-120.
- YAZICI, K. (2009). Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Bu Programın Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İle Karşılaştırılması. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*, 22.
- YEŞİL, R., & AYDIN, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- YILMAZ, M. (2006). Psikoloji. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Hegem Publish.(Mikro Publishing), 87-106.

İnternet Adresi

URL-1: <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>, (Erişim Tarihi: 08.01.2017).